

УДК 327(4-673:55)

О.Я. Івасечко, К.Я. Мазур

КЛЮЧОВІ ВЕКТОРИ СПІВПРАЦІ ІРАНУ ТА ЄС В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ В КОНТЕКСТІ ВИХОДУ США З «ЯДЕРНОЇ УГОДИ»: ФАКТОР ТРАНСПОРТУВАННЯ ЕНЕРГОНОСІЇВ

Стаття присвячена висвітленню ключових векторів співпраці Європейського Союзу та Республіки Ірану в енергетичній сфері в контексті виходу США із «ядерної угоди». Наголошено на важливості діючих та модерних проектів транспортування енергоносіїв до європейських країн з Ірану. Актуалізує дане дослідження той факт, що наявність природних ресурсів перманентно розглядається окремими країнами, зокрема Російською Федерацією не як товар, а як суттєвий політичний важіль впливу на політику ЄС, що суттєво залежить від імпорту енергоносіїв, в основному з боку Російської Федерації, тому актуальним залишається пошук нових країн-постачальників газу.

Ключові слова: енергоносії, проекти транспортування газу, енергетична безпека ЄС, енергетична незалежність, енергетична співпраця ЄС-Іран.

На сьогодні проблема національної безпеки країни, головню, пов'язана з енергетичною безпекою, а тому є однією з найбільш актуальних та дискусійних в системі міжнародних координат, оскільки залежить від надійності та доступності постачання необхідного обсягу енергетичних ресурсів, що є підґрунтям для повноцінного функціонування та подальшого соціально-економічного поступу будь-якої країни світу.

Особливо актуальними є ті виклики, які мають місце у форматі співробітництва ЄС та Ісламської Республіки Іран в енергетичній сфері. Насамперед, слід констатувати той факт, що незважаючи на потужний економічний потенціал Європейського Співтовариства, його енергетичний потенціал не виступає фактором сили Об'єднання. Європейський Союз (далі – ЄС) суттєво залежить від імпорту енергоносіїв, головню, від поставок блакитного палива з боку Російської Федерації.

Маніпулятивна енергетична політика офіційної Москви щодо використання природних ресурсів не як товару, а як політичного важеля впливу на енергетично-залежні країни, а також досвід російсько-українських газових війн, що мали місце в 2006 р., 2009 роках відповідно з наслідком і для держав-членів ЄС, вимагає відповідної реакції офіційного Брюсселю та вжиття відповідних заходів. З огляду на це, питання диверсифікації енергетичних джерел, шляхів постачання енергоресурсів разом з іншими факторами створює унікальний досвід забезпечення енергетичної безпеки, який імплементуються шляхом узгодженої політики одночасно як міжнародному рівні, так і на рівні держав-членів Об'єднання.

Політика Європейського Співтовариства у сфері енергетики перебуває у стані перманентних змін, постійній динаміці, трансформації, реагуючи і на зміни у пріоритетах та загрозах енергетичній безпеці, і на загальну логіку процесів європейської інтеграції. Важливий документ ЄС - Європейська стратегія енергетичної безпеки фіксує положення про те, що процвітання і безпека Об'єднання безпосередньо пов'язані із стабільністю та достатнім обсягом поставок енергії. Крім того, заходи із забезпечення енергетичної безпеки ЄС мають тенденцію поширюватись і за кордони ЄС, впливаючи на політику інших держав, не завжди сусідніх, на міжнародну енергетичну безпеку.

Важливого значення сьогодні набуває питання специфіки співпраці Європейського Союзу та Ісламської Республіки Іран в енергетичній сфері в контексті підписання Спільного Всеохоплюючого плану дій, а також позиція чинного президента США Дональда Трампа щодо виходу з ядерної угоди (від 2015 року). Політична риторика американського президента є абсолютно неприйнятною для Європейського Союзу. Відтак, Верховний представник ЄС Федеріка Могеріні з питань закордонних справ і політики безпеки виступила від імені Об'єднання проти рішення Д.Трампа та анонсувала спільну позицію, яка полягає у поглибленні кризи довіри між двома сторонами. Європейцям абсолютно не потрібен розвал «ядерної» угоди, адже це новий потенційний конфлікт на Близькому Сході, що несе такі загрози, як-от: нові біженці, подальша дестабілізація у Середземному морі, зростання тероризму та ісламського екстремізму, зростання рівня організованих злочинних угруповань біля берегів Африки та Аравійського півострова (торгівля людьми, наркотики) та додатковий фінансовий тягар. Окрім цього, в середньостроковій перспективі ЄС зацікавлений в експорті іранського газу та нафти.

Отож, ЄС, головню Європейська Комісія (ЄК), запропонували Ірану стати головним постачальником природного газу для ЄС. Така перспектива, теоретично, ідеально вписується у відродження пошуків диверсифікації поставок природного газу, яка виникла з розвитком подій на Сході України в 2014 році. Проте аналізуючи короткострокові та довгострокові перспективи іранської газодобувної промисловості, зрозуміло, що на сьогодні немає впевненості у тому, що саме Іран стане головним постачальником природного газу в Європу. У найближчій перспективі іранська газова промисловість, швидше за все, буде зорієнтована на внутрішньому ринку та на обмежених обсягах регіонального експорту. Після наслідків «ядерної угоди» офіційний Тегеран має намір

зосередити свою енергетичну стратегію на розвитку нафтового сектора. Паралельно, Іран намагатиметься використовувати свої ресурси природного газу для підвищення конкурентоспроможності своєї економіки. Тому питання енергетичної співпраці між ЄС та Іраном на сучасному етапі та за наявних викликів є вкрай актуальним.

Вивчення співпраці ЄС та Ірану в енергетичній сфері в контексті виходу США з «ядерної угоди» набуло значного поширення, передусім у західних (європейському й американському) академічних середовищах. Ідеться про таких дослідників, як-от: Корнеліус Адебар, Марк Отте, Наталі Тоці та Пол Стівенса [7;8], кожен з яких, фокусував увагу на тих, чи інших аспектах співпраці ЄС та Ісламської Республіки Іран в сфері енергетики. В Україні також спостерігається чималий науковий інтерес до вивчення енергетичного співробітництва в форматі ЄС – Іран. Зокрема, в українській політичній науці, це такі учені, як: Волович Олексій та Константинова Віра[1;2;6], котрі акцентували увагу як на енергетичному потенціалі Ісламської Республіки Іран, так і на енергетичних аспектах «ядерної угоди». Водночас в Україні відсутні цілісні дослідження щодо вивчення ключових векторів співробітництва ЄС та Ісламської Республіки Іран в енергетичній сфері, а саме фактору транспортування енергоносіїв. Таке дослідження має істотне значення для нашої держави, з огляду на пріоритетний характер взаємодії України з Європейським Союзом.

Сьогодні одним з викликів, що стоїть перед ЄС, це є російська монополія на європейському енергетичному ринку. Очевидним є той факт, що держави-члени Співтовариства будуть шукати альтернативні шляхи забезпечення постачання енергоносіїв, головно, природного газу. З огляду на це, особливо актуальним стає дослідження проблеми можливого зближення ЄС з Іраном в енергетичній сфері з метою здійснення дипломатичного та економічного тиску на Російську Федерацію. Зрозумілим є і те, що значення для світової економіки енергоресурсів Ірану таких, як нафта, нафтопродукти, природний газ, кам'яне вугілля і т.д., важко переоцінити.

Ісламська Республіка Іран є однією з найбільших держав на Близькому Сході, яка володіє потужними стратегічними енергетичними ресурсами. За обсягами розвіданих запасів природного газу Іран посідає друге місце у світі, а за розвіданими обсягами запасів нафти – третє. Через Ормузьку протоку Іран постачає на світовий енергетичний ринок близько 40% своїх енергоносіїв. Відтак, доцільно, на наш погляд, оцінити енергетичні потреби держав-членів Об'єднання, а також можливості ІРІ в енергетичній галузі. За умови навіть часткового забезпечення ЄС енергоносіями за рахунок іранських поставок, це створить можливість для додаткових надходжень до державного бюджету Ірану [7].

Для того, щоб зрозуміти, як саме буде трансформуватися енергетика Ірану найближчим часом, очевидно, слід розглянути яким є сьогодні його енергетичний потенціал.

Сьогодні доведені запаси природного газу Ірану складають 17 % від розвіданих світових запасів і понад третину запасів країн ОПЕК. Розвідані запаси природного газу в ІРІ у 2014 р. становили 33,8 трлн. м³ (в Росії - 47,8 трлн м³). У 2010 р. видобуток газу в Ірані становив 146 млрд м³, а у 2013 р. зріс до 166,6 млрд м³. Практично майже весь видобутий в Ірані природний газ йде на внутрішнє споживання (144,6 млрд м³ у 2010 р. і 162,2 млрд м³ у 2013 р.). За обсягом експорту природного газу (9,4 млрд м³ у 2014 р.) Іран сьогодні поки що поступається 20 країнам світу[10].

Понад 90 % експорту іранського газу надходить до Туреччини, а залишок – до Азербайджану та Вірменії. Прогнозується, що після завершення будівництва відповідних

газопроводів Іран постачатиме природний газ до сусідніх країн, таких, як: Ірак, Оман, Пакистан та ОАЕ.

Нафтові родовища Ірану нерівномірно розподілені по території країни. Приблизно 70 % запасів сирої нафти Ірану зосереджені на суші, а решта — на шельфі Перської затоки і Каспійського моря. Найбільше нафтових родовищ розташовано в провінції Хузестан, на південному заході Ірану, на кордоні з Іраком. Понад 50 % експорту іранської нафти йде на Далекий Схід (до Японії, Китаю і Південної Кореї), решта — до Європи і Африки. Згідно з оцінками Управління енергетичної інформації США (EIA), експорт нафти і конденсату Ірану почав збільшуватися наприкінці 2013 року, і становив в середньому 1,4 млн б/д у 2014 році, що майже на 150 000 б/д вище від рівня 2013 року [1].

За даними Ірану, у 2011 р. в його територіальних водах Каспійського моря на глибині 700 м було відкрите велетенське нафтогазоконденсатне родовище «Сардар Джангал». За попередніми оцінками, запаси нафти в ньому складають приблизно 8 млрд барелей, а природного газу - 50 трлн м³, що значно збільшує газові запаси Ірану, виводячи його на перше місце у світі з потужним відривом від Росії і Катару. Азербайджан також претендує на частину цього родовища, що є ще одним чинником посилення напруги і у без того складних відносинах між Баку і Тегераном. Неврегульованість розподілу акваторії Каспійського моря також гальмує видобуток у ньому іранських вуглеводнів [5].

Іран зберігає понад 20 млн барелів сирої нафти в супертанкерах, які стоять на якорі в іранських портах в готовності відправити нафту споживачам відразу ж після відповідного рішення РБ ООН щодо підписаної у Відні угоди. За даними інституту Thomson Reuters, ще у березні цього року на рейді іранських портів стояли 14 супертанкерів, 9 із яких були заповнені сирою нафтою повністю, а решта — приблизно на 60 %. Крім того, Іран орендує нафтосховища в Китаї, де також зберігається іранська нафта [9].

Політичні та енергетичні реалії сьогодення вказують на необхідність об'єктивної оцінки ситуації, яка склалась в геополітичному просторі. Фактично, Російська Федерація є ключовим постачальником природного газу до європейських країн, і потужна частка природного газу експортується Росією до Європи по трубопроводах, які перетинають територію України. Відтак, зрозуміло, що «гібридна війна» між Росією і Україною, фактично блокуватиме в перспективі поставки природного газу до Європи газотранспортною системою України. Незважаючи на той факт, що лідери європейських країн демонструють єдність позицій і готовність до рішучих дій щодо РФ у зв'язку з кризою в Україні, попри те, реалії вказують на протилежне, оскільки Європа є енергетично залежною від російського газу. Упродовж тривалого часу європейські енергетичні експерти спрямовували свої зусилля на зменшення цієї залежності. З огляду на це, функціонують проекти трубопроводів, які мають трансрегіональне значення, оскільки передбачається транспортування на європейський ринок природного газу, який виробляється на Близькому Сході і в регіоні Каспійського моря [6].

За таких умов в Ірану є унікальна можливість виступити в якості нового і ключового постачальника природного газу до європейських країн. Таким чином, нині ІРІ повинен використати цю історичну можливість, що виникла у зв'язку з агресією Росії щодо України, - з одного боку, а з іншого не згубити цієї можливості через вихід США з «ядерної угоди» підписаної у 2015 р.

Зрозуміло, що абсолютно замінити РФ на європейському енергетичному ринку сьогодні Іран не спроможний. Наріжним каменем розвитку енергетичної сфери іранської економіки був режим санкцій, головню, в газовому секторі. Окрім цього, виокремлюють у

цьому контексті і недостатність інвестування у геологорозвідувальні роботи, розробку газових родовищ і забезпечення технічної сторони постачання блакитного палива до Європи. Гальмівним чинником сьогодні є і позиція чинного президента США Д. Трамп щодо виходу із Спільного Всеосяжного плану дій. Проте, за умови іранського ядерного питання у дипломатичний спосіб в найближчі терміни хоча б частково, то це відкриє для ІРІ нові горизонти співпраці з європейськими країнами. ЄС не вводитиме режим санкцій на енергетичну галузь і європейські інвестиції знову прийдуть в ІРІ [7].

Незважаючи на те, що Іран вважається потенційним гравцем на енергетичному ринку Європи у майбутньому, на цьому шляху існує безліч чинників, від національного до регіонального та глобального рівня, які визначатимуть, наскільки Іран зможе стати активним гравцем на європейській енергетичній арені. Виклики експорту іранського природного газу головню пов'язані з внутрішньою енергетичною політикою країни: по-перше, це з обмеженими іноземними інвестиціями, а по-друге, вкрай високий рівень споживання природного газу населенням країни. Однак проблеми внутрішнього рівня енергетичної безпеки Ірану, впливають частково і на політичну невизначеність держави на глобальному рівні.

За підрахунками експертів, при обсязі іноземних інвестицій не менше 50 млрд. доларів уже до 2020 року виробництво нафти в Ірані складе 4,4-5 млн. барелів на добу, що може суттєво вплинути на світовий ринок нафти, зокрема на ціни. На міжнародному економічному форумі в Давосі перед представниками світових енергетичних компаній президент ІРІ Х. Рухані в березні 2014 році зазначив, що Іран готовий поновити конструктивну співпрацю з європейськими країнами для того, щоб забезпечити глобальну енергетичну безпеку. За підрахунками фахівців, потенціал зростання видобутку газу в цій країні все ж потужний [2].

Доцільно, на наш погляд, розглянути чинні і потенційні газогони, які сполучають держави-члени ЄС з Іраном.

На сьогоднішній день чинним з 2009 р. є газопровід «Тебріз-Мегри» між Іраном та Вірменією довжиною 140 км і пропускною здатністю 1,1 млрд. м³ на рік. В 2019 р. планується довести потужність газопроводу до 2,3 млрд. м³ газу на рік. Важливо зауважити той факт, що російський «Газпром» брав участь у будівництві цього газопроводу, і володіє 45 % його акцій [3].

Потенційною магістраллю може стати «Тебріз-Анкара» з пропускною здатністю 14 млрд. м³ газу в рік, що зможе сполучити Іран з європейським ринком. Однак, задля збільшення пропускних поставок газопроводу, необхідним завданням офіційного Тегерану є спорудження ще однієї гілки газогону[4].

Також, у липні 2011 р., Іран розпочав будівництво газопроводу «Іран-Ірак-Сирія-Європа». Однак, роботи призупинились, як через нестабільну ситуацію та заворушення в Сирії і Іраку, так і через брак фінансових ресурсів в самому Ірані внаслідок санкцій [1].

В 2013 р. було заплановано будівництво газопроводу «IGAT-9» вартістю 7 млрд. дол. США і максимальною пропускною потужністю 37-40 млрд м³ на рік з родовища «Південний Парс» до м. Базарган на ірансько-турецькому кордоні. З Туреччини газопровід передбачалося прокласти до Греції, Італії, Швейцарії, ФРН, Франції та Іспанії. Загальна довжина газопроводу - 3300 км. (іранський сектор -1800 км, турецький - 660 км, решта - по території згаданих європейських країн). Проте внаслідок бойкоту західних нафтогазових компаній Іран був змушений призупинити імплементацію зазначеної магістралі [1].

Перешкодою на шляху імплементації цього проекту стало загострення відносин між Іраном і Туреччиною у зв'язку з громадянською війною в Сирії, в якій офіційна Анкара підтримує сирійську опозицію, а Тегеран відповідно режим Б. Асада. Однак, погіршення двосторонніх турецько-іранських відносин, не зупинило Туреччину закуповувати іранський газ [8].

Потенційнопридатним для транспортування газу до держав-членів ЄС із Близького Сходу є трубопровід «Іран-Туреччина» протяжністю 2, 772 км, пропускною здатністю 10,22 млрд. куб.м. в рік, який з'єднує Тебриз з Анкарою. Згідно з планом імплементації в Ерзурум (Туреччина), маршрут буде з'єднаний з трубопроводом Баку-Тбілісі-Ерзурум (БТЕ). Однак через дії Курдської Робітничої партії та дефіциту газу в Ірані або надлишок у Туреччині існували перебої в постачанні. З огляду на це, експортована потужність газового проекту Іран-Туреччина не досягала контрактного обсягу у 10 млрд. куб.м. [8].

Ще одним ключовим газопроводом між ЄС та Іраном є проєктований магістральний газогін «Набукко». Будівництво такого проєкту створило б невід'ємний маршрут для постачань природного газу, що видобувається в Азербайджанській Республіці. За таких умов офіційний Тегеран міг би використовувати наявний газопровід Іран-Туреччина і тим самим забезпечити свою присутність на європейському ринку газу. Ще у липні 2010 року Іран і Туреччина домовились про початок будівництва у 2013 році згаданого вище газопроводу «Іран-Туреччина-Європа» довжиною 3300 км., вартістю 7 млрд дол. і з максимальною пропускною потужністю 40 млрд. м³ на рік з родовища «Південний Парс» (South Pars) у Перській затоці до м. Базарган на ірансько-турецькому кордоні. Європейська секція газопроводу буде прокладена в Туреччині, Греції та Італії, де газопровід розділиться на дві додаткові гілки: північна попрямує до Німеччини, Австрії та Швейцарії, а південна – до Франції та Іспанії. Проте в умовах бойкоту з боку західних нафтогазових компаній Іран не мав власних достатніх фінансових ресурсів для реалізації цього проєкту. Переговори про будівництво цього газопроводу відновилися наприкінці 2013 року [6].

Участь ІРВ імплементації маршруту TANAP вимагає додаткових зусиль. Газові родовища Ірану розташовані на півдні країни і на морському дні Перської затоки. Чинна енергетична інфраструктура офіційного Тегерану не має можливості транспортувати економічно доцільні для експорту обсяги природного газу на північ. Саме з цієї причини існує необхідність у будівництві нового газопроводу з Перської затоки в Європу, яка, як мінімум, під'єднуватиметься до TANAP [8].

Цей газогін сьогодні транспортує іранський газ до Туреччини, і іранська сторона має можливість надалі збільшувати пропускну здатність трубопроводу з урахуванням його технічних характеристик. З метою утвердження закріплення лідерських позицій на європейському газовому ринку, Ірану слід врегулювати розбіжності із світовою спільнотою щодо ядерної програми держави, поглиблювати відносини з країнами сусідніх субрегіонів, особливо, з Туреччиною, Азербайджаном, а також і з Туркменістаном. Сторони домовилися створити інфраструктуру з прокачування туркменського газу до Європи. Цілком логічно, що Москва проти будівництва цього трубопроводу і мотивує свою позицію невирішеністю правового статусу Каспію. Проте, такі результати можна потрактувати як оформлення в регіоні газового альянсу проти монополії РФ [6].

Політична нестабільність в ЄС, спричинена євросектицизмом, має безпосередній вплив на енергетичну безпеку блоку, оскільки незгода наносить шкоду енергетичній солідарності між державами-членами Об'єднання. Експерти вказують на негативний вплив «brexit» оскільки прогнозується, що ЄС стане дещо більше залежний від енергії зовнішніх

постачальників. Таким чином, в умовах виникнення політичної нестабільності в рамках ЄС, питання диверсифікації поставок та партнерства з потенційними постачальниками набувають все більшого значення в офіційному Брюсселі.

Отож, резюмуючи дослідження співпраці ЄС та Ірану в енергетичній сфері, в контексті виходу США з «ядерної угоди» та фокусуючи увагу на факторі транспортування енергоносіїв, слід зазначити, що завдяки наявності потужного джерела нафти та газу, офіційний Тегеран має унікальну можливість служити як ефективна альтернатива для Європи задля досягнення диверсифікації поставок, щоб зменшити її енергетичну залежність від Російської Федерації. Поєднання ресурсів Ірану та Кавказу як коридору постачання вуглеводнів може стати правильним рішенням для посилення енергетичної безпеки в Європі. Однак зміни в американській політиці щодо Ірану є небезпечними та несуть пряму загрозу енергетичній безпеці ЄС.

Список використаної літератури

1. Волович О. Енергетичні аспекти ядерної угоди з Іраном [Електронний ресурс] : ч. 1 / О. Волович // Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень "Борисфен Інтел". – 2015. – 25 липня. - Режим доступу : <http://bintel.com.ua/uk/article/ugoda1> ; Volovych O. Enerhetychni aspekty yadernoi uhody z Iranom [Elektronnyi resurs] : ch. 1 / O. Volovych // Nezalezhnyi analitychnyi tsentr heopolitychnykh doslidzhen "Borysfen Intel". – 2015. – 25 lypnia. - Rezhym dostupu : <http://bintel.com.ua/uk/article/ugoda1>

2. Волович О. Ядерна угода з Іраном: що далі? [Електронний ресурс] / О. Волович // Одеські вісті. – 2015. – 25 липня. - Режим доступу : <https://izvestiya.odessa.ua/uk/2015/07/24/yaderna-ugoda-z-iranom-shcho-dali> ; Volovych O. Yaderna uhoda z Iranom: shcho dali? [Elektronnyi resurs] / O. Volovych // Odeski visti. – 2015. – 25 lypnia. - Rezhym dostupu : <https://izvestiya.odessa.ua/uk/2015/07/24/yaderna-ugoda-z-iranom-shcho-dali>

3. Газопровод Іран – Армения [Електронний ресурс] // Wikipedia. – Режим доступу : https://ru.wikipedia.org/wiki/Газопровод_Иран_-_Армения ; Gazoprovod Iran – Armeniya [Elektronnyy resurs] // Wikipedia. – Rezhim dostupa : https://ru.wikipedia.org/wiki/Gazoprovod_Iran_-_Armeniya

4. Іран готується поставити газ в Євросоюз через Турцію [Електронний ресурс] // REGNUM: інформаційне агентство. – 2016. – 6 лютого. - Режим доступу : <https://regnum.ru/news/2153819.html> ; Iran gotovitsya postavlyat gaz v Yevrosoyuz cherez Turtsiyu [Elektronnyy resurs] // REGNUM: informatsionnoe agenstvo. – 2016. – 6 iyulya. - Rezhim dostupa : <https://regnum.ru/news/2153819.html>

5. Іран не хоче ділити с Азербайджаном нове нафтогазове родовище Сардар Джангал на Каспії [Електронний ресурс] // Naftgaz.ru. – 2013. – 10 лютого. - Режим доступу : <https://neftgaz.ru/news/view/106701> ; Iran ne khochet delit s Azerbaydzhanom novoe neftegazovoe mestorozhdenie Sardar Dzhangal na Kasp'ii [Elektronnyy resurs] // Naftgaz.ru. – 2013. – 10 yanvarya. - Rezhim dostupa : <https://neftgaz.ru/news/view/106701>

6. Константинова В. Іранське роздоріжжя: куди прямувати? Ч. 2 : Іран: фактор енергетичний [Електронний ресурс] / В. А. Константинова // Незалежний аналітичний центр геополітичних досліджень «Борисфен Інтел». – 2014. – 30 травня. - Режим доступу : <http://bintel.com.ua/uk/article/iranskoe-rasputje2/> ; Konstantynova V. Iranske rozdorizhzhia: kudy priamuvaty? Ch. 2 : Iran: faktor enerhetychnyi [Elektronnyi resurs] / V. A. Konstantynova // Nezalezhnyi analitychnyi tsentr heopolitychnykh doslidzhen «Borysfen Intel». – 2014. – 30 travnia. - Rezhym dostupu : <http://bintel.com.ua/uk/article/iranskoe-rasputje2/>

7. Adebahr C. Taking EU-Iran relations beyond nuclear file [Electronic resource] / C. Adebahr, M. Otte, N. Tocci // Carnegie Europe. – 2015. – March 12. - Mode of access : <https://carnegieeurope.eu/2015/03/12/taking-eu-iran-relations-beyond-nuclear-file-pub-59348>

8. Larrabee F. S. Turkish-Iranian Relations in a Changing Middle East [Electronic resource] / F. S. Larrabee, A. Nader // RAND Corporation. – 2013. - Mode of access: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR258.html

9. Stevens P. Prospects for Iran's Oil and Gas Sector [Electronic resource] / P. Stevens // Chatham House, the Royal Institute of International Affairs. – 2015. – Mode of access : <https://www.chathamhouse.org/publication/prospects-irans-oil-and-gas-sector>

10. The world factbook. Middle East: Iran [Electronic resource] // The Central Intelligence Agency. – 2019. – 3 April. - Mode of access : <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ir.html>

Стаття надійшла до редакції: 10.03.2019 р.

O. Ivasechko, K. Mazur

KEY VECTORS OF IRAN AND EU CO-OPERATION IN THE ENERGY SECTOR IN THE CONTEXT OF THE UNITED STATES OUTLOOK ON NUCLEAR AGREEMENT: FACTOR OF ENERGY TRANSPORTATION

In the article it is analyzed the peculiarities of cooperation between the European Union and the Republic of Iran in the context of the US withdrawal from the nuclear deal. There is noted on the importance of current and modern energy transportation projects to European countries from Iran. Actualizes this study the fact that the availability of natural resources is permanently considered by individual countries, in particular the Russian Federation, not as a commodity, but as a significant political lever, and the EU is significantly dependent on imports of energy resources, mainly from the Russian Federation, therefore, therefore, the search for new gas supplier countries remains relevant.

By analyzing the energy carrier's transport role in EU-Iran cooperation in the energy sector, it should be noted that those routes for energy supplies to European countries in which Iran plays a significant role. Such project gas mains from the IRI to the EU member states may be diverse projects: "Tabriz-Ankara + BTP", Trans-Adriatic (TAP), Transanatolyivsky (TANAP), Trans-Caspian gas pipeline, IGAT-9 and others.

The geopolitical implications of the US withdrawal from the "nuclear deal" with Iran today determine the tensions in the Middle East region along the Israeli-Syria-Lebanon line, which is a factor contributing to the arms race in the region. Particular attention should be paid to the fact that today there is no unity of approaches of the USA, Russia, China and the EU countries regarding the potential solutions to the nuclear problem of official Tehran. Such a scenario as the introduction of a large-scale military operation is defined as unlikely. So, summarizing the study of the peculiarities and prospects of cooperation between the EU and Iran in the energy sector, due to the huge supply of oil and gas, the official Teheran has a unique opportunity to serve as an effective alternative for Europe to achieve diversification of supplies in order to reduce its energy dependence on Russia. The combination of Iran and the Caucasus as a supply corridor can be the right solution for enhancing energy security in Europe. However, changes in US policy towards Iran are dangerous and pose a direct threat to EU energy security.

Key words: *energy resources, gas transportation projects, EU energy security, energy independence, EU-Iran energy cooperation.*